

DEKRET

z dnia 24 grudnia 1952 r.

o przewozie przesyłek i osób kolejami.

T Y T U Ł I.

Przepisy ogólne — Planowanie przewozów.

R o z d z i a ł 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Dekret określa zasady wykonywania państwowego planu przewozów oraz obowiązki, prawa i odpowiedzialność kolei wykonującej przewozy jak również prawa, obowiązki i odpowiedzialność korzystających z usług kolei (klientów).

Art 2. 1. Dekret reguluje przewozy przesyłek i osób na liniach kolejowych użytku publicznego.

2. Przewóz przesyłek i osób na liniach kolejowych użytku niepublicznego odbywa się na podstawie przepisów specjalnych.

3. Dla linii o specjalnym charakterze (kolei linowej, linowo-terenowej itp.) Minister Kolei może wydawać przepisy zawierające odchylenia od przepisów dekretu.

4. Przewozy przesyłek i osób na liniach kolejowych pozostających w budowie do chwili ostatecznego oddania ich do użytku publicznego są dokonywane na podstawie przepisów wydanych przez Ministra Kolei.

Art. 3. 1. Ilekroć w dekrete jest mowa o dyrektorze i dyrekcji, rozumie się przez to dyrektora okręgu kolei państwowych i dyrekcję okręgową kolei państwowych.

2. Przewóz marszrutowy w rozumieniu dekretu oznacza przewóz przesyłek wagonowych w składzie nie ulegającym zmianie (zwartym), o ustalonym ciężarze tego składu lub o ustalonej ilości osi, z przebiegiem po określonej drodze.

3. Zagęszczenie naładunku w rozumieniu dekretu oznacza dopuszczalne zwiększenie załadowania wagonów w określonych ilościach, przekraczających normy dzienne naładunku, ustalone w planie.

Art. 4. Podstawowym obowiązkiem kolei jest wykonanie państwowego planu przewozów towarowych i osobowych.

Art. 5. Kolej i klienci są obowiązani do organizowania przewozów planowych przy najmniejszym zużyciu materialnych środków przewozowych i przy należytym zapewnieniu bezpieczeństwa i higieny przewozu przesyłek i osób.

Art. 6. Przewóz przesyłek i osób w komunikacji kombinowanej, z udziałem innych rodzajów transportu, odbywa się na podstawie przepisów wydanych przez Prezesa Rady Ministrów w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Art. 7. 1. Przepisy dekretu nie mają zastosowania do przewozów wojskowych i pocztowych.

2. Rada Ministrów wydaje przepisy dotyczące przewozów wojskowych i pocztowych.

Art. 8. 1. Kolej przewozi przesyłki i osoby pomiędzy wszystkimi stacjami, zależnie od zakresu czynności ekspedycyjnych tych stacji, określonego w taryfach.

2. Tryb otwierania i zamykania stacji dla tych czynności ustala Minister Kolei.

Art. 9. 1. Całkowite lub częściowe zawieszenie przewozu albo czasowe wyłączenie pewnych przesyłek lub przyjmowanie ich do przewozu tylko pod określonymi warunkami może zarządzić:

- 1) w przypadkach klęsk żywiołowych i awarii wywołujących przerwę w ruchu — dyrektor, zawiadamiając o tym Ministra Kolei;
- 2) ze względu na interes publiczny — Minister Kolei na wniosek zainteresowanych ministrów, zawiadamiając o tym Prezesa Rady Ministrów;
- 3) ze względów eksploatacyjnych — Minister Kolei na okres 3 dni we własnym zakresie, zawiadamiając o tym Prezesa Rady Ministrów, a powyżej 3 dni — za zgodą Prezesa Rady Ministrów.

2. Zarządzenia przewidziane w ust. 1 powinny być podane do wiadomości publicznej w sposób określony przez Ministra Kolei.

Art. 10. 1. Kolej przysługuje prawo organizowania dostawy przesyłek do składu odbiorcy.

2. Kolej ma prawo dokonywania czynności przewozowo-spedycyjnych i otwierania w tym celu biur przewozowo-spedycyjnych.

Art. 11. 1. Taryfy kolejowe i opłaty przewidziane w dekreście ustala Rada Ministrów.

2. Rada Ministrów może upoważnić Ministra Kolei do ustalania taryf i opłat przewidzianych w dekreście we własnym zakresie w określonych granicach.

3. O wejściu w życie, zmianach i uchyleniu taryf i opłat ogłasza się w przeznaczonym do tego wydawnictwie urzędowym z podaniem daty, od której obowiązują.

4. Taryfy i opłaty oraz ich zmiany nie mogą wejść w życie przed ich ogłoszeniem.

Art. 12. Kolej odpowiada za swoich pracowników oraz za inne osoby, którymi się posługuje przy wykonywaniu przewozu lub innej czynności wchodzącej w jej zakres działania.

Art. 13. Przepisy wydawane w celu wykonania niniejszego dekretu, a nie podlegające ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i w Dzienniku Urzędowym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej „Monitor Polski”, podlegają ogłoszeniu w wydawnictwie urzędowym przeznaczonym do ogłaszania taryf.

R o z d z i a ł 2.

Planowanie przewozów.

Art. 14. 1. Kolej dokonuje przewozu według obowiązującego planu przewozowego. Plany przewozowe dla całej sieci kolejowej sporządza Minister Kolei na podstawie wytycznych Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i zgłoszeń zainteresowanych resortów.

2. Plany przewozowe zatwierdza Rada Ministrów na wniosek Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

3. Przepisy o sporządzaniu planów przewozowych wydaje Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Art. 15. 1. Przewozy przesyłek w planie przewozowym dzielą się na dwie kategorie:

- 1) o znaczeniu ogólnopaństwowym, planowane w trybie zcentralizowanym,
- 2) o znaczeniu lokalnym.

2. Plan przewozu przesyłek pierwszej kategorii przewiduje wyrażone w rodzajach wagonów i tonach ilościowe normy przewozowe poszczególnych grup towarów dla każdego planującego resortu; plan przewozu przesyłek drugiej kategorii obejmuje tylko ilościowe normy poszczególnych rodzajów wagonów.

3. Towary, które są zakwalifikowane do planu przewozu przesyłek pierwszej kategorii, ustala Rada Ministrów.

Art. 16. 1. Na podstawie planów przewozów poszczególny nadawca otrzymuje przydziały określonej ilości i określonego rodzaju wagonów.

2. Miesięczne normy ilościowe w planie przewozu przesyłek pierwszej kategorii, określone według rodzaju i ilości wagonów dla każdego resortu, przyznaje dyrektorem Minister Kolei na podstawie zatwierdzonego planu przewozu. W planie przewozu przesyłek drugiej kategorii Minister Kolei przydziela dyrektorom limit wagonowy.

3. W ramach miesięcznego limitu wagonów w planie przewozu przesyłek drugiej kategorii dyrektorzy po-

krywają zapotrzebowania poszczególnych nadawców na podstawie zamówień w kolejności ich zgłoszenia i stosownie do ustalonego przez Ministra Kolei pierwszeństwa przewozu poszczególnych przesyłek.

Art. 17. 1. Minister Kolei nie uwzględni w planie przedstawionych przez nadawców zgłoszeń przewozów gospodarczo nie uzasadnionych, które powodują nieracjonalne użytkowanie środków przewozowych kolei, jak np. przewozów krzyżujących się, przeciwbieżnych, zbyt odległych i na krótkie odległości; Minister Kolei zawiadamia natychmiast o tym zainteresowanego ministra lub centralną instytucję samodzielnie planującą.

2. Zasady i tryb nieuwzględniania w planach przewozów nieracjonalnych ustala Rada Ministrów.

Art. 18. 1. Przyjmowanie do przewozu drobnych przesyłek towarowych odbywa się w granicach dziennych norm, które dyrektor wyznacza w ramach limitu ustalonego w planie przewozu przesyłek drugiej kategorii.

2. Dyrektor może wyznaczać na większych stacjach oddzielne normy dla nadawców, którzy regularnie zgłaszają do przewozu drobne przesyłki, adresowane do różnych stacji.

Art. 19. 1. Drobne przesyłki towarowe przyjmuje się do przewozu według planu, w określonych przez kolej dniach, podawanych do wiadomości publicznej za pomocą ogłoszeń na stacjach, a w razie potrzeby — w miejscowej prasie lub w drodze informacji przekazywanych prezydiom miejscowych rad narodowych.

2. W przypadku gdy nadawca dostarczył drobną przesyłkę towarową do nadania w innym dniu niż określony w planie, kolej obowiązana jest przyjąć ją na skład, jeżeli stacja nadania posiada wolne pomieszczenie.

Art. 20. Nadawca może wykorzystać wyznaczoną ilość wagonów w miesięcznym planie przewozu przesyłek pierwszej i drugiej kategorii, w celu przewiezienia przesyłek drobnych. Przewóz tych przesyłek wlicza się jednakże do miesięcznego planu. Ładowanie przez nadawcę przesyłek drobnych musi się odbywać zgodnie z przepisami o ładowaniu wagonów zbiorowych.

Art. 21. 1. Przewozy w wagonach wydzierżawionych od kolei lub w wagonach nie należących do kolei mogą się odbywać tylko w ramach obowiązującego planu; w przypadku użycia takich wagonów do planowych przewozów zalicza się je do ilości taboru roboczego kolei.

2. Wydzierżawianie wagonów z ilości taboru roboczego, przydzielonego kolei do wykonania planów przewozowych, jest zabronione.

Art. 22. 1. Wykonanie ładunku według miesięcznych planów odbywa się w sposób wskazany w samym planie lub w trybie ustalonym w umowach, zawartych pomiędzy koleją i nadawcami.

2. Na pięć dni przed rozpoczęciem każdego pięciodniowego okresu nadawcy są obowiązani do składania stacjom pięciodniowych planów przewozowych z wyszczególnieniem ładunku na każdy dzień.

3. Na podstawie pięciodniowych planów, po stwierdzeniu ich zgodności z planem miesięcznym, kolej zatwierdza dla każdej stacji zadania ładunkowe na każdy okres pięciodniowy, a zawiadawca stacji zawiadamia nadawców o wyznaczonych dla nich ładunkach w poszczególnych dniach. Przepis ten nie dotyczy przesyłek drobnych.

Art. 23. 1. Zmiana przewidzianej w miesięcznym planie ilościowej normy naładunku jest niedopuszczalna. W wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach Minister Kolei udziela zgody na zmianę normy.

2. Kolej może zezwolić na zamianę jednego rodzaju towaru na inny w ramach poszczególnych grup towarów ustalonych w planie. Na zamianę ustalonego w planie rodzaju taboru kolej może zezwolić tylko przy naładunku towaru w kierunku biegu wagonów próżnych.

3. Zamiana wagonów krytych na niekryte może być dopuszczona tylko w odniesieniu do towarów, których przewóz w wagonach niekrytych jest dozwolony.

Art. 24. 1. Kolej może żądać od nadawcy mającego ładunek przeznaczony planowo do wysłania, aby dokonał w granicach obowiązującego planu miesięcznego zagęszczenia naładunku w celu organizowania marszrutowych przewozów i koncentracji przewozów kierunkowych, a także w celu wyrównywania zaległości w wykonaniu planu, spowodowanych przez kolej lub nadawcę.

2. Przy zgłoszeniu przez nadawców miesięcznej normy planowej dyrektor ustala w porozumieniu z każdym nadawcą obowiązującą ilość przewozów marszrutowych do wykonania w ciągu miesiąca.

3. Zagęszczenie naładunku w celu koncentracji przewozów kierunkowych lub wyrównywania zaległości ustala dyrektor z uwzględnieniem maksymalnej technicznej zdolności punktów załadowniczych nadawców i odbiorców oraz z zachowaniem następujących norm:

1) przy średniej planowej normie do 25 wagonów — w granicach podwójnej planowanej dziennej ilości naładunku;

2) w pozostałych przypadkach (ponad 25 wagonów) — w granicach półtorakrotnej planowanej dziennej ilości naładunku.

4. Zagęszczenie naładunku, przekraczające granicę wskazaną w ust. 3, może nastąpić tylko za uprzednią zgodą nadawcy i odbiorcy.

5. O zamierzonym zagęszczeniu naładunku w nadchodzącym pięciodniowym okresie kolej uprzedza nadawcę na dwie doby przed rozpoczęciem tego okresu.

6. O podstawieniu wagonów w ilości przekraczającej ustaloną w planie normę dzienną stacja uprzedza nadawcę najpóźniej do godziny dwunastej w przeddzień podstawienia wagonów.

7. Wyrównanie przez kolej niedoborów w podstawianiu wagonów według planu (w poprzednich dniach miesiąca) zalicza się na rachunek wykonania przez kolej miesięcznego planu nadawcy; jednakże wagony, podstawione powyżej planowej normy bez uprzedzenia nadawcy, jeżeli nadawca ich nie załadował, nie podlegają zaliczeniu do wykonania planu podstawienia wagonów i nie pobiera się w tych przypadkach kar umownych.

T Y T U Ł II.

Przewóz przesyłek towarowych.

R o z d z i a ł 1.

Zakres i przedmiot przewozu.

Art. 25. Przesyłkę towarową stanowią rzeczy nadane do przewozu za listem przewozowym.

Art. 26. Wyłączone od przewozu kolejają są:

1) przedmioty, których przewóz jest zastrzeżony dla poczty;

2) przedmioty, które z powodu swych rozmiarów, ciężaru lub właściwości nie nadają się do przewozu choćby tylko na części drogi przewozu ze względu na środki przewozowe lub urządzenia kolejowe;

3) przedmioty, których przewóz jest zabroniony choćby na części drogi przewozu na mocy przepisów lub ze względu na porządek publiczny;

4) wymienione poniżej materiały, jeżeli szczególne przepisy inaczej nie stanowią:

a) materiały wybuchowe,

b) materiały zdolne do wytworzenia mieszanin wybuchowych,

c) gazy sprężone, skroplone i rozpuszczone pod ciśnieniem,

d) materiały samozapalne,

e) materiały zapalne lub wytwarzające gazy w zetknięciu z wodą,

f) materiały łatwopalne stałe i płynne,

g) materiały żrące,

h) materiały trujące,

i) materiały cuchnące lub mogące spowodować infekcję.

Art. 27. 1. Minister Kolei ustala za zgodą Prezesa Rady Ministrów warunki przewozu:

1) pojemników;

2) wagonów nie należących do kolei;

3) przesyłek przy korzystaniu z bocznic kolejowych;

4) materiałów wymienionych w art. 26 pkt 4.

2. Minister Kolei w porozumieniu z Ministrem Zdrowia ustala warunki przewozu zwłok ludzkich.

3. Minister Kolei w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa ustala warunki przewozu żywych zwierząt.

4. Minister Kolei może ustalić specjalne warunki:

1) przewozów marszrutowych;

2) nadawania i przewozu przesyłek drobnych;

3) opakowania niektórych towarów;

4) ładowania i wyładowania wagonów towarowych;

5) przewozu w wagonach specjalnych ze względu na właściwości towarów;

6) przewozu od i do ładowni publicznych;

7) przewozu przesyłek dozorowanych.

5. Przedmioty, których załadowanie lub przewóz powodowałyby według oceny kolei szczególne trudności ze względu na urządzenia na drodze przewozu lub środki przewozowe kolei, przyjmuje się do przewozu na warunkach ustalonych w każdym poszczególnym przypadku.

R o z d z i a ł 2.

Forma i warunki umowy przewozu.

Art. 28. 1. Na każdą przesyłkę nadawca powinien złożyć kolei list przewozowy z dołączonym do niego wtórnikiem.

2. List przewozowy powinien zawierać następujące dane:

1) miejsce i datę wystawienia listu przewozowego;

2) stację przeznaczenia w brzmieniu podanym w taryfie;

3) adres i nazwę odbiorcy lub jego nazwisko i imię;

4) adres i nazwę lub nazwisko i imię nadawcy oraz jego podpis;

5) nazwę towaru;

6) oznaczenie ilości towaru w jednostkach wagi, objętości, powierzchni lub w sztukach;

- 7) rodzaj przewozu;
- 8) rodzaj opakowania, cechy i numery przesyłki drobnej;
- 9) koszty przewozu.

3. Oprócz danych wymaganych w ust. 2 w liście przewozowym mogą być zamieszczone inne oświadczenia.

4. Dla niektórych przesyłek mogą być wprowadzone dokumenty przewozowe specjalnego wzoru, do których, w braku odmiennych przepisów, stosuje się przepisy o listach przewozowych.

5. Osobę, która oddaje kolei przesyłkę do przewozu, uważa się za upoważnioną przez nadawcę do wykonywania wszelkich czynności związanych z zawarciem umowy przewozu.

6. Wzory listu przewozowego, wtórnika i innych dokumentów przewozowych (ust. 4) oraz przepisy o drukowaniu i wypełnianiu dokumentów przewozowych ustala Minister Kolei.

Art. 29. 1. Umowę przewozu uważa się za zawartą z chwilą, gdy kolej przyjęła do przewozu przesyłkę z listem przewozowym (dokumentem przewozowym) i stwierdziła jej przyjęcie do przewozu przez umieszczenie stempla z datą.

2. List przewozowy opatrzony stemplem przyjęcia stanowi dowód zawarcia umowy przewozu.

3. Ostemplowanie następuje po całkowitym dostarczeniu przesyłki wymienionej w liście przewozowym i po uiszczeniu kosztów, które obowiązany jest zapłacić nadawca.

4. Jako poświadczenie nadania kolej wydaje nadawcy ostemplowany wtórnik listu przewozowego.

Art. 30. 1. Drogę przewozu ustala kolej.

2. Przewożne oblicza się za najkrótszą odległość taryfową między stacją nadania i stacją przeznaczenia.

3. Za podstawę do obliczania przewożnego służą taryfy obowiązujące w dniu zawarcia umowy przewozu.

4. Opłaty dodatkowe oblicza się według taryfy obowiązującej w dniu, w którym powstała okoliczność uzasadniająca pobranie opłaty. Za świadczenia nie przewidziane w taryfie pobiera się opłaty w wysokości kosztu własnego z doliczeniem planowego zysku.

Art. 31. 1. Nadawca powinien dostarczyć kolei ładunek w takim stanie, by w normalnych warunkach przewozu mógł być dowieziony w całości i bez uszkodzenia do stacji przeznaczenia.

2. Kolej przyjmując do przewozu przesyłkę z widocznymi śladami uszkodzenia powinna żądać od nadawcy, aby zamieścił w liście przewozowym oświadczenie co do stanu przesyłki. Nadawca odpowiada wobec kolei za szkody powstałe wskutek wadliwego stanu przesyłki.

3. Kolej może odmówić przyjęcia do przewozu przesyłki z widocznymi śladami uszkodzenia nawet w przypadku, gdy nadawca zamieści odpowiednio oświadczenie. Opakowanie powinno odpowiadać przepisom.

4. Ładunek, którego właściwości wymagają opakowania, nadawca obowiązany jest opakować w sposób zabezpieczający przed całkowitym lub częściowym zaginięciem i uszkodzeniem podczas przewozu oraz zapobiegający wyrządzeniu szkody osobom, środkom przewozowym lub innym przesyłkom.

5. Kolej może odmówić przyjęcia ładunku do przewozu w razie stwierdzenia, że ładunek dostarczono w takim opakowaniu, które niedostatecznie go chroni i może

spowodować zagubienie, rozsypanie albo zepsucie lub uszkodzenie ładunku w drodze bądź też uszkodzenie innych przesyłek.

6. W przypadkach przewidzianych w ust. 3 i 5 kolej powinna na żądanie nadawcy sporządzić protokół o odmowie przyjęcia ładunku do przewozu.

7. W razie zgody na przyjęcie ładunku w opakowaniu wadliwym lub niedostatecznym kolej obowiązana jest żądać, aby nadawca w liście przewozowym stwierdził, że zrzekł się odpowiedzialności kolei z tytułu utraty lub uszkodzenia przesyłki wskutek wadliwego bądź niedostatecznego opakowania; nadawca odpowiada wobec kolei za szkody powstałe w związku z takim przewozem.

8. Minister Kolei określa szczegółowo napisy, numery, cechy, nalepki, w jakie nadawca obowiązany jest zaopatrzyć pojedyncze sztuki przesyłek. Jeżeli czynności te wykonuje kolej na żądanie nadawcy, wówczas pobiera ona opłaty przewidziane w taryfie.

Art. 32. 1. Termin dostawy obejmuje termin odprawy przesyłki i termin jej przewozu.

2. Do terminu dostawy nie wlicza się terminu przewidzianego na załadowanie i wyladowanie.

3. Początek terminu dostawy liczy się od godziny 0,01 dnia następnego po dniu, w którym ostemplowano list przewozowy i wtórnik.

4. Termin dostawy uważa się za zachowany, jeżeli na stacji przeznaczenia przesyłkę wydano odbiorcy lub wyladowano środkami kolei albo podstawiono wagon do wyladowania przez odbiorcę bądź też jeżeli zawiadomiono odbiorcę o przybyciu przesyłki przed upływem ustalonego terminu dostawy. Jeżeli kolej dostarcza przesyłkę do mieszkania odbiorcy, termin dostawy uważa się za zachowany, gdy przesyłkę dostarczono odbiorcy przed upływem terminu dostawy.

5. Zależnie od rodzaju szybkości przewozu, potrzeb oraz warunków eksploatacyjnych mogą być wprowadzone różne terminy dostawy.

6. Terminy dostawy i sposób ich obliczania określa Minister Kolei za zgodą Prezesa Rady Ministrów.

Art. 33. 1. Nadawca jest obowiązany dołączyć do listu przewozowego dokumenty potrzebne do załatwienia formalności wymaganych przez właściwe organy administracji państwowej.

2. Jeżeli dokumenty wymienione w ust. 1 nie mogą być dołączone do listu przewozowego, wówczas w liście przewozowym należy wskazać, gdzie dokumenty te złożono lub gdzie będą złożone.

3. Kolej nie jest obowiązana sprawdzać, czy dołączone dokumenty są prawidłowe. Jeżeli wskutek braku lub wadliwości tych dokumentów nastąpi zwłoka w wysłaniu, przewozie lub wydaniu przesyłki, klient opłaca karę umowną za czas zwłoki.

4. Nadawca obowiązany jest zastosować się do wymagań właściwych organów administracji państwowej co do opakowania niektórych towarów. Kolej może odmówić przyjęcia przesyłek z uszkodzonym lub wadliwym zamknięciem wymaganym przez właściwe organy (np. celne lub podatkowe). Jeżeli jednak kolej dokonuje sama tego opakowania towarów zamiast nadawcy, pobiera ona opłaty według zasad ustalonych w art. 42.

R o z d z i a ł 3.

Wykonanie umowy przewozu.

Art. 34. Rada Ministrów wydaje przepisy regulujące godziny, w jakich odbywa się nadawanie i wydawanie

przesyłek w dniach powszednich i w dniach wolnych od pracy.

Art. 35. 1. Kolej może zarządzić, aby dowóz ładunków na teren stacji następował po uprzednim sprawdzeniu przez kolej listu przewozowego i wyrażeniu przez nią w tym liście zgody na przyjęcie ładunków do przewozu w określonym dniu.

2. Kolej może zezwolić na dowieszenie ładunków przed dniem wyznaczonym na załadowanie. Ładunki takie przyjmują się na skład w miarę posiadania wolnych pomieszczeń na stacji nadania.

Art. 36. 1. Nadawca powinien zamówić wagon na przesyłkę, której załadowanie należy do niego. Dla towarów, których listę ustala Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, kolej obowiązana jest podstawić wagony na podstawie planów pięciodniowych bez zamówienia.

2. Kolej podstawia wagony do załadowania na tory przeznaczone do tego celu. W razie żądania nadawcy przestawienia wagonów już podstawionych do załadowania albo podstawienia wagonu na inny tor lub na specjalne miejsce tego toru kolej pobiera opłaty przewidziane w taryfie.

3. Za niepodstawienie zamówionego rodzaju wagonu do załadowania według pięciodniowego planu przewozowego albo do przewozu marszrutowego, jak również za niedotrzymanie terminów podstawiania wagonów do załadowania kolej opłaca kary umowne.

4. Za odwołanie zamówionego wagonu przed podstawieniem lub po podstawieniu wagonu nadawca opłaca kary umowne.

5. Minister Kolei określa za zgodą Prezesa Rady Ministrów sposób i terminy zamawiania wagonów oraz porządek podstawiania ich przez kolej.

Art. 37. 1. Minister Kolei za zgodą Prezesa Rady Ministrów określa przypadki, w jakich przesyłki ładuje nadawca, a w jakich kolej, terminy wykonania tych czynności, sposób obliczania tych terminów oraz normy załadunkowe dla poszczególnych rodzajów towarów przewożonych w przesyłkach wagonowych.

2. Kolej jest obowiązana podstawić do załadowania wagon w stanie należytej czystości, technicznej sprawności, zdolny do przewozu danego ładunku, a nadawca powinien sprawdzić, czy podstawiony wagon jest właściwego rodzaju i odpowiedni dla tego ładunku i czy ściąg, podłoga i dach nie mają widocznych wad, które mogłyby spowodować uszkodzenie przesyłki. W razie stwierdzenia, że wagon nie odpowiada tym warunkom, nadawca ma prawo żądać podstawienia innego wagonu, nie ponosząc z tego tytułu żadnych kosztów.

3. Kolej płaci nadawcy karę umowną za stwierdzone protokolarnie podstawienie wagonu w stanie nienałytej czystości oraz ponosi przewidzianą w taryfie opłatę za oczyszczenie wagonu, jeżeli nadawca dokonał sam oczyszczenia wagonu.

4. Dla ładunków określonych przez Ministra Kolei kolej obowiązana jest na żądanie nadawcy podstawić wagony wodoszczelne. Za badanie wodoszczelności na żądanie nadawcy kolej pobiera opłaty określone w taryfie; w przypadku gdy badanie wykaże, że wagon nie jest wodoszczelny, nadawca nie ponosi tych opłat.

5. Ładując towar nadawca obowiązany jest wykozystać wagon do granic norm ładunkowych. Za nieprzestrzeganie tego przepisu kolej pobiera karę umowną.

6. Po upływie terminu przewidzianego na załadowanie kolej może załadowane części przesyłki wyładować na koszt nadawcy i wziąć na skład.

7. Za przetrzymywanie wagonów pod ładunkiem oraz w razie przechowania wyładowywanych przez kolej części przesyłki w przypadku przewidzianym w ust. 6 nadawca opłaca kary umowne.

8. Za niezaladowanie według planu masy towarowej, wyrażonej w tonach lub ustalonej dla przewozu marszrutowego, nadawca opłaca kary umowne.

9. Nadawca jest obowiązany doprowadzić do czystości i porządku teren, zanieczyszczony w związku z załadowaniem wagonów, a w razie niespełnienia tego obowiązku płaci karę umowną.

Art. 38. 1. Kolej obowiązana jest ustalić wagę i ilość sztuk przy przyjmowaniu przesyłki, którą sama załaduje. Przy ustalaniu wagi i liczeniu sztuk ma prawo być obecny nadawca lub osoba przez niego upoważniona.

2. Przesyłki wagonowe, załadowane na placach ogólnego użytku, waży kolej. Przesyłki wagonowe, załadowane na bocznicę, waży nadawca lub kolej według umowy. Opłaty za ważenie określa taryfa.

3. W razie niemożności zważenia przesyłki na stacji nadania nadawca obowiązany jest wskazać w liście przewozowym wagę przesyłki. Minister Kolei określa stacje i towary, przy których nadawaniu nadawca obowiązany jest wskazać w liście przewozowym wagę przesyłki.

4. Jeżeli warunki eksploatacyjne na to pozwalają, kolej powinna na żądanie osoby uprawnionej sprawdzić za opłatą przewidzianą w taryfie wagę własną wagonu lub ilość sztuk opakowanej przesyłki wagonowej.

5. Kolej obowiązana jest stwierdzić w liście przewozowym i we wtórniku ustaloną przez siebie wagę i ilość sztuk przesyłki jak również wagę własną wagonu.

6. Kolej może zgodzić się za opłatą określoną w taryfie, aby przy ważeniu przesyłki nadawca odjął lub dodał własnymi środkami pewną ilość towaru na stacji nadania.

7. Kolej stwierdza wagę i ilość sztuk przesyłki tylko w celach związanych z wykonaniem umowy przewozu.

8. Minister Kolei określa zasady i sposób ustalania wagi przesyłki oraz sprawdzania wagi własnej wagonu.

Art. 39. 1. Kolej może sprawdzić w każdym czasie, czy przesyłka odpowiada wskazaniom listu przewozowego lub czy zachowano ostrożności przewidziane we właściwych przepisach.

2. Minister Kolei określa tryb sprawdzania przesyłek oraz sposób postępowania w razie ujawnienia niezgodności z listem przewozowym, stwierdzenia nadwyżki, poprawienia załadowania lub przeładowania przesyłki.

3. Za wykonanie czynności wynikających ze sprawdzenia przesyłki, poprawienia załadowania lub przeładowania kolej pobiera opłaty w myśl art. 42 w wysokości ustalonej w taryfie, a w braku opłat w taryfie — według kosztów własnych z doliczeniem planowego zysku.

4. W razie przetrzymania wagonu, przechowania przesyłki przez kolej a także w przypadku zamieszczenia w liście przewozowym wskazań i oświadczeń niezgodnych z rzeczywistością lub nieścisłych albo niezachowania środków ostrożności przewidzianych w przepisach kolej pobiera kary umowne.

5. Za przewóz wyładowanej nadwyżki przesyłki kolej pobiera koszty przewozu.

Art. 40. 1. Nadawca może deklarować wartość ładunku nadanego do przewozu. Deklarowana wartość nie

powinna przewyższać wartości rzeczywistej ładunku. Kolej ma prawo sprawdzić, czy wysokość deklarowanej wartości odpowiada wartości ładunku. W razie sporu między nadawcą a stacją nadania wartość ładunku określa rzeczoznawca, powołany przez nadawcę na koszt nadawcy.

2. Taryfa określa towary, które podlegają obowiązkowej deklaracji, oraz wysokość opłat, jakie kolej pobiera z tego tytułu.

Art. 41. 1. Nadawca może obciążyć przesyłkę zaliczeniem do wysokości jej wartości. Stacja nadania ma prawo w przypadkach wątpliwych żądać od nadawcy udowodnienia wartości przesyłki.

2. Za obciążenie przesyłki zaliczeniem kolej pobiera opłatę przewidzianą w taryfie.

3. Minister Kolei określa towary, które można obciążyć zaliczeniem, oraz wydaje przepisy w sprawie postępowania przy obciążeniu przesyłek zaliczeniami i przy wypłacie zaliczeń przez kolej zgodnie z przepisami o obrocie bezgotówkowym.

Art. 42. 1. Koszty przewozu (przewoźne), opłaty dodatkowe i inne koszty powstałe na stacji nadania opłaca nadawca.

2. Koszty powstałe w drodze i na stacji przeznaczenia pobiera kolej od odbiorcy przy wydaniu przesyłki.

3. Kolej może zawierać z poszczególnymi nadawcami masowych przesyłek jednolitych towarów umowy o ryczałtowym obliczaniu i wyrównywaniu przez nich niektórych kosztów przewozu.

4. Przepisy o opłacaniu kosztów przewozu w obrocie bezgotówkowym wydaje Minister Kolei w porozumieniu z Ministrem Finansów.

Art. 43. 1. Dopóki przesyłka znajduje się w drodze, formalności przewidziane w przepisach załatwia kolej, a w obrocie międzynarodowym — przedsiębiorstwo upoważnione do tego przez Ministra Handlu Zagranicznego.

2. Odbiorca może załatwić formalności celne na stacji przeznaczenia, na której znajduje się urząd celny, jeżeli list przewozowy zawiera takie oświadczenie nadawcy, a względy ekpedycyjne nie stoją temu na przeszkodzie, albo też jeżeli w liście przewozowym nie ma takiego oświadczenia, lecz przesyłka naładuje na stację przeznaczenia nie oclona. W tych przypadkach odbiorca powinien opłacić należności wynikające z listu przewozowego przed ocleniem.

3. Minister Kolei określa w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami terminy załatwienia formalności przewidzianych w przepisach oraz sposób obliczania tych terminów.

4. W razie przekroczenia terminów, o których mowa w ust. 3, kolej pobiera kary umowne.

Art. 44. 1. Kolej obowiązana jest zawiadomić odbiorcę o przybyciu przesyłki, chyba że jest zwolniona od tego obowiązku na podstawie przepisów wydanych przez Ministra Kolei.

2. Minister Kolei określa sposób zawiadamiania o przybyciu przesyłki i terminy, w jakich uważa się, że zawiadomienie zostało dokonane.

Art. 45. 1. Po zaplaceniu należności wynikających z listu przewozowego kolej obowiązana jest wydać odbiorcy na stacji przeznaczenia list przewozowy z pokwitowaniem na nim pobrania tych należności.

2. Przyjęcie listu przewozowego zobowiązuje odbiorcę do zaplaceniu kolei wszystkich należności wynikających z listu przewozowego.

3. Za upoważnionego do opłacenia należności wynikających z listu przewozowego i do jego odbioru uważa się każdego, kto złożył kolei zawiadomienie o przybyciu przesyłki, zaopatrzone przez odbiorcę w pokwitowanie odbioru. Kolej nie jest obowiązana sprawdzać tożsamości osoby odbiorcy ani własnoręczności jego podpisu. W przypadku nieodebrania przesyłki kolej czyni odpowiednią adnotację na liście przewozowym.

4. Termin zapłaty należności wynikających z listu przewozowego określa Minister Kolei.

Art. 46. 1. Przesyłkę wydaje się za okazaniem wydanego przez kolej listu przewozowego. Osobę, która okazuje taki list przewozowy, uważa się za upoważnioną przez odbiorcę do odbioru przesyłki.

2. W przypadkach gdy nie zawiadamia się o przybyciu przesyłki, kolej wydaje przesyłkę odbiorcy wskazanemu w liście przewozowym; odbiorca powinien wylegitymować się na żądanie kolej.

3. Kolej obowiązana jest przygotować przesyłkę do odbioru w miejscu przeznaczonym do wydawania przesyłek.

4. Kolej pobiera opłaty wskazane w taryfie, jeżeli na żądanie odbiorcy przedstawia w obrębie tej samej stacji wagony już podstawione do wyładowania lub przedstawia wagony do wyładowania na tor do tego nie przeznaczony.

5. Za równoznaczne z wydaniem uważa się oddanie przesyłki na skład właściwemu organowi administracji państwowej lub przedsiębiorcy składowemu.

6. Jeżeli stwierdzono zaginięcie przesyłki lub jeżeli przesyłka nie przybyła w przewidzianym terminie, odbiorca może w imieniu własnym dochodzić wobec kolej praw wynikających z umowy przewozu, o ile uprzednio dopełnił czynności, warunkujących wydanie mu listu przewozowego.

Art. 47. 1. Odbiorca może po opłaceniu należności wynikających z listu przewozowego żądać na stacji przeznaczenia, aby kolej sprawdziła w jego obecności wagę i ilość sztuk przesyłki, jeżeli zachodzą warunki przewidziane w art. 126.

2. Minister Kolei określa w porozumieniu z Ministrem Handlu Zagranicznego warunki sprawdzania wagi i ilości sztuk przesyłek importowanych na stacji granicznej lub na stacji przeznaczenia.

Art. 48. 1. Minister Kolei określa za zgodą Prezesa Rady Ministrów przypadki, w jakich przesyłki wyładuje odbiorca, a w jakich kolej, terminy wykonania tych czynności przez odbiorcę, terminy odbioru przesyłek oraz sposób obliczania tych terminów.

2. Przy podstawianiu na bocznicę wagonów do wyładowania kolej obowiązana jest uwzględnić maksymalną techniczną zdolność wyładunkową bocznicy odbiorcy.

3. Za przetrzymanie wagonu w związku z wyładowaniem lub w razie przechowania przesyłki w następstwie jej niepodjęcia w terminie odbiorca opłaca karę umowną.

4. Minister Kolei określa terminy przygotowania przez kolej przesyłek do odbioru.

5. Za zwłokę w przygotowaniu przesyłki do odbioru powyżej czterech godzin po upływie terminu przygotowania przesyłki do odbioru i zgłoszenia się odbiorcy kolej opłaca karę umowną.

6. Odbiorca po wyładowaniu przesyłki obowiązany jest zwrócić wagon w stanie należytej czystości z pozakładanymi jego częściami. W razie stwierdzonego proto-

kolarnie niewykonania tych czynności kolej dokonuje sama oczyszczenia wagonu lub założeń części składowych za opłatą przewidzianą w taryfie, a ponadto odbiorca płaci karę umowną. Odkazania wagonów dokonuje kolej za opłatą przewidzianą w taryfie.

7. Odbiorca jest obowiązany doprowadzić do czystości i porządku teren, zanieczyszczony w związku z wyładowaniem towaru; w razie niespełnienia tego obowiązku płaci karę umowną.

Art. 49. 1. W przypadkach nadmiernego nagromadzenia się przesyłek na stacji przeznaczenia lub nadania dyrektor może zarządzić:

- 1) podwyższenie kary umownej w razie przechowania przesyłek do pięciokrotnej wysokości, a za zgodą Ministra Kolei — do wysokości dziesięciokrotnej, oraz kary umownej za przetrzymanie wagonu do dwukrotnej wysokości, a za zgodą Ministra Kolei do wysokości trzykrotnej;
- 2) zawieszenie na okres trzech dni przyjmowania wszystkich lub niektórych przesyłek z przeznaczeniem do określonej stacji, o czym obowiązany jest zawiadomić Ministra Kolei, a za zgodą Ministra Kolei — zawieszenie przyjmowania przesyłek na okres powyżej trzech dni;
- 3) po upływie terminu do odbioru przesyłki — przymusowe wyładowanie i wywóz przesyłek na koszt odbiorcy własnymi środkami lub przy pomocy przedsiębiorstwa przewozowego.

2. W przypadkach przewidzianych w ust. 1 zawiadawca stacji może na koszt odbiorcy zarządzić wyładowanie przesyłek, które obowiązany jest wyładować odbiorca, i oddanie ich na skład:

- 1) w magazynach lub na placach kolejowych,
- 2) w magazynach lub na placach położonych na terenie kolejowym za zgodą osób użytkujących te magazyny lub place bądź też na podstawie zarządzenia prezydium właściwej gminnej (miejskiej) rady narodowej, wydanego na wniosek zawiadawcy stacji.

3. Zarządzenia przewidziane w ust. 1 i 2 powinny być podane do wiadomości publicznej w sposób określony przez Ministra Kolei.

Art. 50. 1. Minister Kolei za zgodą Prezesa Rady Ministrów określa warunki, na jakich kolej może przyjąć na stacji przeznaczenia przesyłki wagonowe do ponownego nadania do innej stacji za nowym listem przewozowym bez przeładowania.

2. Z tytułu nowego nadania kolej pobiera opłatę określoną w taryfie i karę umowną.

R o z d z i a ł 4.

Zmiana umowy przewozu.

Art. 51. 1. Nadawca może dać dodatkowe zlecenie zmiany stacji przeznaczenia przesyłki; odbiorca uprawniony jest do dania takiego zlecenia, jeżeli jest jednostką gospodarki społecznej. Z chwilą zgłoszenia takiego zlecenia przez odbiorcę nadawca traci prawo do zmiany umowy przewozu.

2. Zlecenie dodatkowe zmiany stacji przeznaczenia wymaga zgody dyrektora okręgu, w którym następuje wykonanie.

3. Nadawca może dać na stacji nadania dodatkowe zlecenie zmiany odbiorcy przesyłki wskazanego w liście przewozowym.

4. W przypadkach określonych w ustępach poprzedzających zleceniodawca obowiązany jest uiścić przed wykonaniem zlecenia przewoźne, przypadające zgodnie z taryfą, opłaty dodatkowe, opłatę za wykonanie dodatkowego zlecenia i inne koszty, a w razie gdy zlecenie dotyczy zmiany stacji przeznaczenia jak również w razie przetrzymania wagonów lub przechowania przesyłek — kary umowne.

5. Minister Kolei wydaje przepisy określające tryb zgłaszania i wykonywania zleceń dodatkowych.

Art. 52. 1. Nadawca może zamieścić w liście przewozowym oświadczenia, dotyczące postępowania kolei w razie przeszkód w przewozie przesyłki.

2. W razie braku oświadczenia nadawcy w liście przewozowym kolej rozstrzyga, czy w interesie nadawcy należy zażądać od niego wskazówek, czy dokonać dalszego przewozu. Wskazówek należy zażądać od odbiorcy, jeżeli dał on dodatkowe zlecenie zmiany stacji przeznaczenia (art. 51 ust. 1).

3. Wskazówki nadawcy lub odbiorcy muszą być wykonalne dla kolei i zgłoszone w odpowiednim terminie, w przeciwnym razie kolej postępuje w myśl art. 53 i 54. Zmiana stacji przeznaczenia w razie przeszkód w przewozie nie wymaga zgody dyrektora i w tym przypadku nie pobiera się kary przewidzianej w art. 51 ust. 4.

4. Minister Kolei wydaje przepisy, określające postępowanie przy przeszkodach w przewozie i przy wykonywaniu wskazówek nadawców lub odbiorców oraz określające terminy, po których upływie kolej pobiera kary umowne za przetrzymanie wagonu lub w razie przechowania przesyłki.

Art. 53. 1. W przypadku gdy odbiorca nie zapłacił należności wynikających z listu przewozowego lub zapłacił je, lecz nie podjął przesyłki w ciągu 10 dni po upływie terminu odbioru, przesyłka podlega likwidacji.

2. Minister Kolei może skrócić lub przedłużyć termin przechowania dla niektórych przesyłek i niektórych odbiorców.

3. Minister Kolei określi za zgodą Prezesa Rady Ministrów tryb likwidacji przesyłek.

4. Minister Kolei określi tryb sprzedaży przez kolej we własnym zakresie przesyłek, które łatwo ulegają zepsuciu lub mają wartość znikomą.

Art. 54. 1. Z sumy uzyskanej z likwidacji przesyłki pokrywa się w pierwszej kolejności należności kolei. Pozostałą część tej sumy otrzymują: odbiorca — w przypadku zapłacenia należności wynikających z listu przewozowego, a w innych przypadkach — nadawca.

2. Osoby wymienione w ust. 1 pokrywają niedobór, jeżeli w wyniku likwidacji przesyłki należności kolei nie zostały pokryte.

3. W razie niezgłoszenia w ciągu dwunastu miesięcy od dnia likwidacji przesyłki żądania zwrotu nadwyżki ze sprzedaży, nadwyżka przechodzi na rzecz Państwa.

Art. 55. 1. Należności przypadające kolei za przesyłki zajęte lub skonfiskowane w czasie przewozu reguluje organ administracji państwowej, który dokonuje zajęcia lub konfiskaty.

2. Minister Kolei określa w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami zasady i tryb opłacania należności w przypadkach przewidzianych w ust. 1.

T Y T U Ł III.

Przewóz osób, przesyłek bagażowych i ekspresowych.

R o z d z i a ł 1.

Przewóz osób.

Art. 56. Każdy podróżny musi posiadać ważny bilet na przejazd.

Art. 57. 1. Bilet na przejazd powinien zawierać następujące dane:

- 1) stację wyjazdu i przeznaczenia,
- 2) drogę przejazdu,
- 3) rodzaj pociągu i klasę,
- 4) opłatę za przejazd,
- 5) pierwszy dzień ważności,
- 6) czas ważności.

2. Minister Kolei wydaje przepisy o sprzedaży biletów, o rodzajach biletów i o czasie ich ważności.

3. Bilet wolno odstąpić drugiej osobie tylko wtedy, gdy nie jest imienny i gdy podróż nie została rozpoczęta.

Art. 58. 1. Podróżny, który kupił bilet, ma prawo:

- 1) przejazdu od stacji wyjazdu do stacji przeznaczenia w okresie ważności biletu drogą, klasą wagonu i rodzajem pociągu wskazanymi na bilecie;
- 2) zabrania ze sobą bezpłatnie bez biletu jednego dziecka w wieku do ukończonego czwartego roku życia, jeżeli nie żąda dla niego osobnego miejsca;
- 3) zabrania ze sobą:
 - a) małych zwierząt domowych,
 - b) bagażu ręcznego;
- 4) korzystania z przerw podróży i ułatwień dalszego przejazdu w razie opóźnień i utraty połączeń;
- 5) zawarcia umów dodatkowych o korzystanie z oddzielnego wagonu, przedziału, miejsca w wagonie z miejscami numerowanymi lub w wagonie sypialnym, o przewóz psa, o nadanie przesyłki bagażowej oraz o inną świadczenia, jeżeli przepisy je przewidują;
- 6) korzystania z wagonów restauracyjnych lub z innych wagonów specjalnych.

2. Szczegółowe warunki korzystania z uprawnień przewidzianych w ust. 1 określa Minister Kolei.

Art. 59. Podróż uważa się za rozpoczętą, gdy podróżny zajął miejsce w pociągu.

Art. 60. Podróżny jest obowiązany:

- 1) sprawdzić, czy otrzymał właściwy bilet;
- 2) zachować bilet, okazywać go i wręczać dla sprawdzenia na żądanie właściwego personelu kolejowego;
- 3) dbać o to, aby wsiąść do właściwego pociągu, przesiąść się i wysiąść na właściwej stacji;
- 4) zastosować się do przepisów porządkowych obowiązujących na terenach kolejowych i w pociągu;
- 5) oddać bilet po przybyciu na stację przeznaczenia przy opuszczaniu stacji bądź też w pociągu, zależnie od warunków miejscowych.

Art. 61. Kolej ma prawo usunąć z pociągu podróżnego, który nie ma biletu i odmawia natychmiastowego uiszczenia należności.

Art. 62. Podróżny obowiązany jest zastosować się do przepisów dotyczących rewizji osobistej i rewizji bagażu ręcznego. Podróżny powinien być obecny przy rewizji bagażu, chyba że przepisy dopuszczają wyjątki.

Art. 63. 1. Kolej nie przyjmuje do przewozu i obowiązana jest usunąć z pociągu:

- 1) osoby w stanie nietrzeźwym, zachowujące się nieprzyzwoicie a także osoby nie przestrzegające przepisów obowiązujących na kolei;
- 2) osoby, które wskutek choroby lub innych przyczyn mogłyby być uciążliwe dla współpodróżnych, jeżeli nie zamówiono dla nich oddzielnego przedziału lub jeżeli nie ma możliwości oddania im go za opłatą.

2. Osoby, które zachorowały w drodze, powinny być dowieszone do stacji, na której mogą otrzymać pomoc.

3. Osoby zakaźnie chore przewozi się przy zachowaniu przepisów sanitarnych.

4. Osoby, wymienione w ust. 1 pkt 1, nie mają prawa żądać zwrotu opłaty za przejazd ani opłaty za przewóz przesyłki bagażowej.

5. Osobom, wymienionym w ust. 1 pkt 2 i w ust. 2, kolej zwraca opłatę za nie wykorzystany przejazd i za przewóz przesyłki bagażowej.

Art. 64. 1. Nie wolno przewozić w wagonach osobowych:

- 1) przedmiotów, które mogą wyrządzić szkodę podróżnym albo uszkodzić lub zanieczyścić wagon;
- 2) przedmiotów cuchnących, zapalnych, łatwozapalnych, wybuchowych, żrących i trujących;
- 3) nabitej broni;
- 4) przedmiotów wywołujących uczucie odrazy.

2. Zakaz przewidziany w ust. 1 nie dotyczy:

- 1) nie nabitej broni palnej łącznie z podręczną amunicją, o ile jadący ma pozwolenie na posiadanie broni palnej;
- 2) broni palnej przewożonej przez osoby, które ze względu na pełnioną funkcję są upoważnione do jej noszenia.

3. Kolej ma prawo sprawdzić w obecności podróżnego właściwości przedmiotów zabranych do wagonu, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że naruszono przepis ust. 1. W przypadkach gdy nie można ustalić osoby przewożącej przedmioty podlegające sprawdzeniu, kolej może dokonać sprawdzenia przy udziale dwóch świadków, nie będących pracownikami kolei.

Art. 65. 1. Przewozu osób dokonywa się bądź pociągami stałymi, przewidzianymi w rozkładach jazdy, bądź pociągami specjalnymi, uruchamianymi w miarę potrzeby.

2. Rozkłady jazdy powinny być przed ich wprowadzeniem podane do wiadomości publicznej i wywieszone na stacjach.

3. Ograniczenia w korzystaniu z pewnych pociągów bądź klas powinny być uwidocznione w rozkładzie jazdy lub w taryfach.

4. Kolej obowiązana jest zapewnić podróżnym warunki bezpieczeństwa i higieny oraz niezbędne wygody i kulturalną obsługę w czasie przebywania na stacji i w czasie przejazdu.

Art. 66. 1. Podróżny może odstąpić od umowy przewozu albo zmienić umowę przewozu przez:

- 1) żądanie przesunięcia terminu wyjazdu
- 2) przejście do klasy wyższej lub do pociągu o taryfie wyższej.

2. Minister Kolei wydaje przepisy określające warunki i tryb postępowania w przypadkach przewidzianych w ust. 1.

Art. 67. W razie zagubienia lub zniszczenia biletu podróżny traci prawo do dalszego przejazdu oraz do zwrotu pieniędzy za bilet.

R o z d z i a ł 2.

Przewóz przesyłek bagażowych.

Art. 68. 1. Podróżny może nadać do przewozu jako bagaż przedmioty opakowane w kufrach, koszach podróżnych, walizkach, torbach, pudłach i w innym opakowaniu.

2. Minister Kolei określa warunki, na jakich mogą być nadawane do przewozu przesyłką bagażową inne jeszcze przedmioty.

Art. 69. Od przewozu przesyłką bagażową są wyłączone:

- 1) przedmioty wymienione w art. 26;
- 2) złoto, srebro, platyna, dokumenty, papiery wartościowe, bilon i pieniądze papierowe, prawdziwe perły, cenne kamienie i inne klejnoty oraz przedmioty sztuki (obrazy, posągi, wyroby artystyczne z brązu, antyki itp.);
- 3) zwłoki.

Art. 70. 1. Kolej ma prawo sprawdzić w każdym czasie, czy przesyłka bagażowa zawiera przedmioty dopuszczone do przewozu.

2. Za wykonanie czynności sprawdzenia, w wyniku którego ujawniono naruszenie przepisów art. 69, kolej pobiera opłaty w wysokości poniesionych kosztów; niezależnie od tego za takie naruszenie mogą być ustanowione kary umowne przewidziane w taryfie.

Art. 71. 1. Kolej przyjmuje przesyłkę bagażową do przewozu tylko za okazaniem biletu na przejazd, ważnego co najmniej do stacji przeznaczenia przesyłki bagażowej.

2. Podróżny może wskazać pociąg, którym przesyłka bagażowa ma być wysłana.

3. Podróżny obowiązany jest sprawdzić, czy kwit bagażowy sporządzony został zgodnie z jego wskazówkami.

Art. 72. 1. Umowę przewozu przesyłki bagażowej uważa się za zawartą, gdy kolej przyjmie do przewozu przesyłkę i po ustaleniu jej wagi oraz opłaceniu kosztów przewozu wyda podróżnemu kwit bagażowy.

2. Kwit bagażowy powinien zawierać następujące dane:

- 1) stację nadania i przeznaczenia;
- 2) dzień nadania i pociąg, na który przesyłkę bagażową nadano;
- 3) ilość i wagę sztuk;
- 4) należność za przewóz oraz inne opłaty.

3. Minister Kolei ustala wzór kwitu bagażowego, terminy, w jakich kolej przyjmuje przesyłki bagażowe do przewozu, oraz tryb postępowania przy odprawie przesyłek bagażowych.

Art. 73. Termin dostawy przesyłki bagażowej określa się według rozkładu jazdy pociągów ruchu osobowego i stosownie do przepisów o odprawie przesyłek bagażowych.

Art. 74. 1. Podróżny może odstąpić od umowy przewozu, żądając oddania przesyłki bagażowej na stacji nadania, lub zmienić umowę przewozu, żądając wydania jej na stacji pośredniej.

2. Minister Kolei określa warunki i tryb postępowania w przypadkach przewidzianych w ust. 1.

Art. 75. 1. Posiadacz kwitu bagażowego może żądać wydania przesyłki bagażowej po przybyciu pociągu, którym przesyłka powinna być przewieziona, i po upływie czasu potrzebnego na przygotowanie przesyłki do wydania.

2. Kolej wydaje przesyłkę bagażową za zwrotem kwitu bagażowego po pobraniu nie uiszczonych jeszcze należności.

3. Kolej nie jest obowiązana sprawdzać, czy posiadacz kwitu bagażowego jest uprawniony do odbioru przesyłki bagażowej.

4. Minister Kolei wydaje przepisy regulujące postępowanie przy wydawaniu przesyłek bagażowych.

5. W razie przechowania przesyłki bagażowej w przypadku nieodebrania jej w ciągu 24 godzin od chwili przybycia kolej pobiera karę umowną.

Art. 76. Do przewozu przesyłek bagażowych stosuje się ponadto odpowiednio przepisy artykułów 31, 40, 43, 49, 53—55 i 62.

R o z d z i a ł 3.

Przewóz przesyłek ekspresowych.

Art. 77. 1. Kolej przewozi rzeczy w sposób szczególnie szybki jako przesyłki ekspresowe.

2. Do przewozu jako przesyłki ekspresowe mogą być dopuszczone tylko takie rzeczy, które nadają się do przewozu w wagonach bagażowych na warunkach określonych przez Ministra Kolei.

3. Od przewozu przesyłkami ekspresowymi wyłączone są przedmioty wymienione w art. 69.

Art. 78. 1. Umowę przewozu przesyłki ekspresowej uważa się za zawartą, gdy kolej przyjmie do przewozu przesyłkę z listem ekspresowym i po ustaleniu wagi oraz opłaceniu kosztów przewozu zamieści na liście ekspresowym stempel z datą.

2. List ekspresowy powinien zawierać następujące dane:

- 1) oznaczenie nadawcy, odbiorcy, stacji nadania i przeznaczenia oraz drogi przewozu;
- 2) ilość sztuk, rodzaj opakowania, zawartość i wagę;
- 3) datę i miejsce sporządzenia listu ekspresowego.

3. Jako dowód nadania kolej wydaje nadawcy poświadczenie nadania.

4. Wzór listu ekspresowego ustala Minister Kolei.

5. Dla określonych rzeczy, nadanych do przewozu jako przesyłki ekspresowe, Minister Kolei może określić odmienny sposób odprawy.

Art. 79. Przesyłki ekspresowe przewozi się pociągami ruchu osobowego lub innymi pociągami specjalnie wyznaczonymi do przewozu takich przesyłek.

Art. 80. 1. Przy wydaniu przesyłki ekspresowej kolej wydaje odbiorcy list ekspresowy przeznaczony dla odbiorcy.

2. W razie przechowania przesyłki ekspresowej w przypadku nieodebrania jej w ciągu 24 godzin od chwili dokonania zawiadomienia o przybyciu lub przygotowania do odbioru kolej pobiera karę umowną.

Art. 81. Do przewozu przesyłek ekspresowych stosuje się ponadto odpowiednio przepisy artykułów: 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 51, 52, 53, 54, 55.

T Y T U Ł IV.

Wykonanie czynności spedycyjnych i innych.

Art. 82. 1. W związku z przewozem osób, przesyłek towarowych, bagażowych i ekspresowych kolej może

wykonywać czynności w zakresie zaspokajania potrzeb klientów przed zawarciem umowy przewozu, w czasie jej trwania a także po jej wykonaniu.

2. Czynności wymienione w ust. 1 wynikają z umowy:

- 1) o przeniesienie bagażu przez posługaczy bagażowych;
- 2) przechowania bagażu w przechowalniach;
- 3) składowania;
- 4) najmu placów i magazynów kolejowych;
- 5) najmu taboru kolejowego;
- 6) o włączenie wagonu niekolejowego do taboru kolejowego;
- 7) o wykonanie zleceń spedycyjnych na rachunek klientów w zakresie:
 - a) zamawiania wagonu,
 - b) czynności naładunkowych i wyładunkowych,
 - c) dokonania formalności wymaganych w przepisach,
 - d) sporządzania dokumentów przewozowych,
 - e) zbierania i przekazywania informacji oraz zawiadomień o przesyłkach,
 - f) regulowania należności z tytułu przyjętych i wydanych towarów,
 - g) dostawy przesyłek do domu odbiorcy,
 - h) dostawy przesyłek na stację nadania;
- 8) o inne świadczenia.

Art. 83. Minister Kolei określa szczegółowe warunki i tryb zawierania umów przewidzianych w art. 82.

Art. 84. Za wykonanie czynności wynikających z umów przewidzianych w art. 82 kolej ma prawo pobierać opłaty określone w taryfie lub w umowie.

Art. 85. Do rzeczy zalegających przy przechowaniu lub składowaniu stosuje się odpowiednio przepisy art. 53 i 54.

T Y T U Ł V.

Zabezpieczenia.

Art. 86. 1. Kolej może żądać zabezpieczenia należności:

- 1) gdy osoba korzystająca z usług kolei nie płaci niezwłocznie za uszkodzenie lub zanieczyszczenie wagonu albo inwentarza kolejowego bądź terenu kolejowego;
- 2) gdy podróżny przy wydaniu przesyłki bagażowej nie przedstawił kwitu bagażowego i nie może udowodnić, że do tej przesyłki ma prawo;
- 3) gdy przy nadaniu przesyłki nie można ustalić kwoty kosztów przewozu;
- 4) w innych przypadkach przewidzianych w przepisach.

2. Zasady i tryb zabezpieczenia określa Minister Kolei.

Art. 87. 1. Kolej ma prawo zastawu na przesyłce dla zabezpieczenia należności związanych z wykonaniem umowy przewozu; prawo to istnieje tak długo, dopóki przesyłka znajduje się we władaniu kolei lub osoby trzeciej, która ją dzierży w jej imieniu.

2. Kolej ma również prawo zastawu na rzeczach znajdujących się w jej władaniu lub też we władaniu osoby innej, która ją dzierży w imieniu kolei, dla zabezpieczenia należności wynikających z umów wymienionych w art. 82.

3. Przepisy ust. 1 i 2 nie mają zastosowania w przypadku, gdy odbiorcą jest instytucja państwowa albo jednostka gospodarki społecznej.

T Y T U Ł VI.

Odpowiedzialność, reklamacje, arbitraż, powództwa i inne przepisy.

R o z d z i a ł 1.

Odpowiedzialność w zakresie przewozu osób.

Art. 88. Za śmierć, uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia, którym uległ podróżny, oraz za poniesione w związku z tym szkody kolej odpowiada według przepisów o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przy posługiwaniu się mechanicznymi środkami komunikacji poruszonymi za pomocą sił przyrody.

Art. 89. Spóźniony odjazd lub przyjazd pociągu, odwołanie pociągu lub wyłączenie z pociągu wagonu nie dają podróżnym prawa żądania odszkodowania od kolei.

Art. 90. Nadzór nad bagażem ręcznym i zwierzętami, które podróżny uprawniony jest przewozić ze sobą, należy do podróżnego. Za bagaż taki i zwierzęta kolej odpowiada tylko wówczas, gdy szkoda powstała z jej winy.

Art. 91. Podróżny odpowiada za wszelkie szkody powstałe z uszkodzenia albo zanieczyszczenia przez niego wagonu lub inwentarza kolejowego bądź terenu kolejowego i obowiązany jest zapłacić kolei odszkodowanie z tego tytułu według cennika opłat zawartego w taryfach, a w braku określenia opłaty w cenniku — w wysokości rzeczywiście poniesionej szkody.

Art. 92. Podróżny, który bez uzasadnionej przyczyny zatrzyma pociąg podczas biegu przy pomocy hamulca bezpieczeństwa lub w inny sposób, obowiązany jest zapłacić kolei karę umowną.

Art. 93. Podróżny obowiązany jest do zapłacenia kolei kar umownych w razie naruszenia przepisów:

- 1) o przejeździe z ważnym biletem;
- 2) o przewozie bagażu ręcznego i małych zwierząt domowych;
- 3) o przestrzeganiu porządku i czystości w wagonach oraz pomieszczeniach stacyjnych jak również na terenach kolejowych.

R o z d z i a ł 2.

Odpowiedzialność kolei w zakresie przewozu przesyłek towarowych, bagażowych i ekspresowych za ich całość i terminową dostawę.

Art. 94. Kolej odpowiada na warunkach określonych w rozdziale niniejszym za przekroczenie terminu dostawy oraz za szkodę, powstałą wskutek całkowitego lub częściowego zaginięcia przesyłki albo wskutek jej uszkodzenia w czasie od przyjęcia jej do przewozu aż do wydania.

Art. 95. 1. Kolej jest zwolniona od odpowiedzialności, jeżeli udowodni, że szkoda powstała z winy osoby uprawnionej, z powodu zlecenia tej osoby, nie wywołanego winą kolei, lub wskutek okoliczności, których kolej nie mogła uniknąć i którym nie mogła zapobiec.

2. W przypadku gdy przesyłkę, przewożoną na warunkach określonych w niniejszym dekrete, nadano ponownie do przewozu, z tym że kolej zachowuje nad nią

dozór, istnieje domniemanie, że szkoda powstała podczas wykonywania ostatniej umowy przewozu.

Art. 96. 1. Kolej jest zwolniona od odpowiedzialności za szkody, spowodowane przez jedną lub kilka następujących przyczyn:

- 1) niebezpieczeństwo połączone z przewozem w wagonach niekrytych, na jakie narażone są rzeczy przewożone w ten sposób na podstawie przepisów lub umowy zawartej z nadawcą i wyrażonej w liście przewozowym;
- 2) niebezpieczeństwo wynikające z braku lub wadliwości opakowania rzeczy, które ze względu na swe naturalne właściwości narażone są w tych warunkach na zaginięcie lub uszkodzenie, o ile brak lub wadliwość opakowania zostały stwierdzone w liście przewozowym przy nadaniu albo też jeżeli kolej udowodni, że brak lub wadliwość opakowania istniały przy nadaniu przesyłki;
- 3) niebezpieczeństwo połączone z czynnościami załadowania lub wyładowania bądź wynikające z wadliwego załadowania, na jakie narażone są rzeczy ładowane przez nadawcę lub wyładowywane przez odbiorcę na podstawie przepisów albo na podstawie umowy zawartej z nadawcą i wyrażonej w dokumencie przewozowym bądź też na podstawie umowy zawartej z odbiorcą;
- 4) szczególne niebezpieczeństwo, na jakie narażone są niektóre rzeczy z powodu swych naturalnych właściwości, mogące spowodować całkowite lub częściowe zaginięcie albo uszkodzenie, np. przez połamanie, rdzę, samoistne wewnętrzne zepsucie, nadzwyczajny wyciek, rozsypanie itp.;
- 5) niebezpieczeństwo wynikające z nadania rzeczy wyłączonych od przewozu pod nazwą niezgodną z rzeczywistością, nieściłą lub niedostateczną bądź rzeczy przyjmowanych do przewozu tylko pod pewnymi warunkami pod nazwą niezgodną z rzeczywistością, nieściłą lub niedostateczną albo też bez zachowania przez nadawcę przepisanych środków ostrożności;
- 6) szczególne niebezpieczeństwo, na które narażone są żywe zwierzęta przy przewozie;
- 7) niebezpieczeństwo, któremu miał zapobiec dozorca zwierząt żywych lub rzeczy, jeżeli przewóz zwierząt lub rzeczy odbywa się pod dozorem.

2. Jeżeli z okoliczności danego przypadku wynika, że szkoda mogła wyniknąć z jednej lub kilku przyczyn wymienionych w ust. 1, istnieje domniemanie, że szkoda wynikła z tych przyczyn, dopóki osoba uprawniona nie udowodni innej przyczyny powstania szkody. Domniemanie tego nie stosuje się w przypadku przewidzianym w ust. 1 pkt 1 w razie nadmiernego ubytku lub zaginięcia całych sztuk.

3. Jeżeli kolej dostarczy nadawcy przykrycia (opon) na jego żądanie, nie ponosi ona większej odpowiedzialności niż przy przewozie rzeczy w wagonach niekrytych bez przykrycia.

Art. 97. 1. Przy towarach, które z powodu swych właściwości tracą na wadze przy przewozie, kolej odpowiada bez względu na przebytą odległość tylko za tę część ubytku, która przewyższa normy ustalone przez Ministra Kolei za zgodą Prezesa Rady Ministrów.

2. Nie stosuje się przepisu ust. 1, jeżeli udowodni się, że ubytek nie wynika z przyczyn uzasadniających stosowanie norm dopuszczalnego ubytku wagi.

3. W razie przewozu kilku sztuk towaru za jednym dokumentem przewozowym dopuszczalną normę ubytku wagi oblicza się osobno dla każdej sztuki, jeżeli waga poszczególnych sztuk podana jest oddzielnie lub jeżeli można ją ustalić w inny sposób.

4. W razie całkowitego zaginięcia towaru lub zaginięcia poszczególnych sztuk przy obliczaniu odszkodowania nie stosuje się żadnego potrącenia z tytułu ubytku wagi.

5. Przepisy niniejszego artykułu nie naruszają przepisów art. 96.

Art. 98. 1. W przypadku gdy przesyłkę załadował nadawca i wskazał w liście przewozowym wagę, której kolej nie sprawdziła, za ubytek wagi takiej przesyłki kolej nie odpowiada, gdy dostarczy ją w nie naruszonym wagonie i z nie naruszonymi plombami, a przy wagonach niekrytych — przy nie naruszonym stanie ładunku.

2. Kolej nie ponosi odpowiedzialności za ubytek wagi lub ilości sztuk nawet w przypadku, gdy sama je sprawdziła przy nadaniu, jeżeli udowodni, że ubytek ten nie powstał z zaginięcia lub uszkodzenia przesyłki w czasie od nadania do odbioru.

Art. 99. 1. Kolej nie odpowiada za szkodę powstałą wskutek widocznych wad wagonu, o ile nadawca przyjął wagon bez zastrzeżeń (art. 37 ust. 2), chyba że kolej obowiązana była podstawić wagon wodoszczelny (art. 37 ust. 4).

2. Kolej ponosi odpowiedzialność za uszkodzenie zawartości przesyłki spowodowane niewidocznymi wadami, jeżeli ta przyczyna szkody zostanie ustalona w protokole stanu przesyłki.

Art. 100. 1. Jeżeli na podstawie przepisów niniejszego dekretu kolej obowiązana jest zapłacić odszkodowanie za całkowite lub częściowe zaginięcie przesyłki, odszkodowanie to oblicza się:

- 1) za zaginięcie przesyłki — według rzeczywistej udowodnionej wartości przesyłki;
- 2) za zaginięcie przesyłki z deklarowaną wartością — w wysokości kwoty deklarowanej wartości, a jeżeli kolej udowodni, że deklarowana wartość przewyższa wartość rzeczywistą — według wartości rzeczywistej.

2. Przy obliczaniu odszkodowania przyjmuje się za podstawę obliczania wartości przesyłki:

- 1) cenę wskazaną w rachunku dostawcy;
- 2) w braku rachunku — cenę wynikającą z obowiązującego cennika;
- 3) w braku cen wymienionych w pkt 1 i 2 — cenę rynkową, a gdy i tej ceny nie ma — wartość rzeczy tego samego rodzaju i gatunku w miejscu i czasie ich nadania.

3. W razie niemożności ustalenia wartości przesyłki w sposób określony w ust. 2, wartość tę ustala rzeczoznawca, którego powołuje nadawca lub odbiorca na swój koszt.

4. Do wartości przesyłki wchodzi również wartość opakowania, o ile nie jest ona oddzielnie doliczona do ceny.

5. Kolej obowiązana jest zwrócić przewoźne, cło i inne koszty poniesione w związku z przewozem zaginionej przesyłki albo jej części, chyba że były one włączone do wartości przesyłki; dalsze szkody nie podlegają wynagrodzeniu.

Art. 101. 1. W razie uszkodzenia przesyłki kolej obowiązana jest zapłacić sumę, o którą obniżyła się wartość przesyłki.

2. W razie uszkodzenia przesyłki z deklarowaną wartością kolej obowiązana jest zapłacić odszkodowanie w wysokości sumy odpowiadającej obniżeniu wartości przesyłki, nie wyżej jednak niż za deklarowaną wartość. Deklarowana wartość nie może przewyższać wartości rzeczywistej przesyłki.

3. Odszkodowanie nie powinno jednak przewyższać:

- 1) jeżeli cała przesyłka doznała obniżenia wartości przez uszkodzenie — sumy, którą należałoby zapłacić w razie zaginięcia całej przesyłki;
- 2) jeżeli tylko część przesyłki doznała obniżenia wartości przez uszkodzenie — sumy, którą należałoby zapłacić w razie zaginięcia części, która doznała obniżenia wartości.

Art. 102. 1. W razie opóźnionego wydania przesyłki bagażowej kolej obowiązana jest zapłacić odszkodowanie w wysokości 10‰ przewoźnego za każdy dzień zwłoki, nie więcej jednak niż 50‰ przewoźnego.

2. W razie przekroczenia terminu dostawy przesyłek ekspresowych lub towarowych, jeżeli osoba uprawniona nie udowodni, że wskutek przekroczenia terminu dostawy powstała szkoda, kolej obowiązana jest zapłacić 10‰ przewoźnego jako odszkodowanie za każdą dziesiątą część przekroczenia terminu dostawy. Niepełne dziesiąte części terminu dostawy uważa się za pełne. Odszkodowanie nie powinno jednak przewyższać 50‰ przewoźnego.

3. Jeżeli udowodniono, że wskutek przekroczenia terminu dostawy wynikła szkoda, kolej obowiązana jest zapłacić odszkodowanie, które nie może jednak przewyższać całkowitej sumy przewoźnego.

4. Ponadto obowiązują następujące zasady:

- 1) w razie wypłacenia odszkodowania za całkowite zaginięcie przesyłki nie można żądać odszkodowań przewidzianych w ust. 1, 2 i 3;
- 2) w razie częściowego zaginięcia przesyłki odszkodowanie za przekroczenie terminu dostawy kolej obowiązana jest zapłacić za nie zaginioną część przesyłki;
- 3) w razie uszkodzenia przesyłki odszkodowanie za przekroczenie terminu dostawy dodaje się do sumy odszkodowania przewidzianego w art. 101;
- 4) jeżeli jednak osoba uprawniona udowodni, że wskutek przekroczenia terminu dostawy nastąpiła także szkoda w przesyłce, kolej obowiązana jest zapłacić odszkodowanie według art. 100 i 101;
- 5) ogólna suma odszkodowania przewidziana w ust. 1, 2 i 3 łącznie z sumami przewidzianymi w art. 100 i 101 nie może przekraczać sumy odszkodowania, którą należałoby zapłacić w razie całkowitego zaginięcia przesyłki.

Art. 103. 1. Osoba uprawniona może żądać odszkodowania bez przeprowadzenia dowodu zaginięcia przesyłki, jeżeli przesyłki nie wydano odbiorcy lub nie oddano mu jej do rozporządzenia w ciągu trzydziestu dni po upływie terminu dostawy, obliczonego w myśl art. 32, 73, 81.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli istnieje dowód, że przesyłka uległa zniszczeniu.

3. Otrzymując odszkodowanie za zaginioną przesyłkę osoba uprawniona może żądać na piśmie, aby w razie odnalezienia przesyłki w ciągu roku po wypłaceniu odszkodowania zawiadomiono ją o tym niezwłocznie.

4. W ciągu trzydziestu dni po otrzymaniu tego zawiadomienia osoba uprawniona może żądać wydania jej

przesyłki na jednej ze stacji drogi przewozu; w tym przypadku powinna ona zapłacić tylko samo przewoźne za przewóz przesyłki od stacji nadania do stacji, na której nastąpiło wydanie, jak również zwrócić otrzymane odszkodowanie z wyjątkiem przewoźnego, jeżeli zwrócono je w tym odszkodowaniu; osoba uprawniona nie traci prawa do odszkodowania za przekroczenie terminu dostawy, przewidzianego w art. 102.

5. Jeżeli nie zgłoszono żądania przewidzianego w ust. 3 lub jeżeli żądania przewidzianego w ust. 4 nie zgłoszono w terminie trzydziestodniowym albo jeżeli przesyłkę odnaleziono po upływie roku od wypłacenia odszkodowania, kolej dokonuje likwidacji przesyłki w myśl art. 53 i 54.

Rozdział 3.

Odowiedzialność z innych tytułów w zakresie przewozu przesyłek towarowych, bagażowych i ekspresowych.

Art. 104. 1. Kolej ponosi odpowiedzialność za szkodę wynikłą wskutek:

- 1) wydania przesyłki bez pobrania zaliczenia;
- 2) niewykonania zleceń nadawcy lub odbiorcy, o ile w przepisach wydanych na podstawie niniejszego dekretu nie są przewidziane warunki zwalniające kolej od odpowiedzialności;
- 3) zagubienia załączników dołączonych w myśl obowiązujących przepisów do dokumentu przewozowego;
- 4) innych przypadków, przewidzianych w przepisach.

2. Odszkodowanie za szkody przewidziane w ust. 1 oblicza się według ogólnych przepisów o wynagrodzeniu szkody, z tym że w przypadku określonym:

- 1) w pkt 1 — najwyższą granicę odszkodowania stanowi suma zaliczenia;
- 2) w pkt 3 — nie może ono być wyższe od odszkodowania, jakie by kolej musiała zapłacić w razie całkowitego zaginięcia przesyłki, do której te dokumenty się odnoszą.

Art. 105. 1. Nadawca ponosi odpowiedzialność za szkodę wynikłą wskutek:

- 1) wskazań w dokumencie przewozowym niezgodnych z rzeczywistością lub nieściślych;
- 2) spowodowania szkody kolei wskutek braku, niedostateczności i nieprawidłowości dokumentów, wymaganych przez przepisy, lub wskutek niezastosowania się do przepisów, chyba że zac odzi wina kolei;
- 3) nadania przesyłki z widocznymi śladami uszkodzeń;
- 4) nadania przesyłki bez opakowania lub w opakowaniu wadliwym (art. 96 ust. 1 pkt 2);
- 5) wadliwego załadowania przesyłki;
- 6) spowodowania uszkodzenia wagonu, urządzeń ładunkowych i innych urządzeń kolejowych w czasie czynności ładunkowych.

2. Do odpowiedzialności określonej w ust. 1 stosuje się następujące zasady:

- 1) w przypadkach podanych w ust. 1 pkt 1 — 5:
 - a) jeżeli szkoda polega na uszkodzeniu lub zniszczeniu urządzeń kolejowych, nadawca obowiązany jest do odszkodowania według ogólnych przepisów o wynagrodzeniu szkody,
 - b) jeżeli osobom trzecim wyrządzono szkodę, za którą kolej ponosi odpowiedzialność, kolei przysługuje do nadawcy roszczenie zwrotne w wysokości

zapłaconego osobom trzecim należnego odszkodowania i poniesionych kosztów,

- 2) w przypadku określonym w ust. 1 pkt 6 za uszkodzenia przewidziane w cenniku ustanowionym w taryfie odszkodowanie oblicza się według tego cennika; za uszkodzenie nie przewidziane w cenniku odszkodowanie należy się w wysokości rzeczywistej szkody.

3. Po wydaniu odbiorcy listu przewozowego (art. 45) odpowiedzialność w przypadkach przewidzianych w ust. 1 i 2 obciąża odbiorcę; odbiorca odpowiada za spowodowane w czasie wyładowania uszkodzenia wagonów, urządzeń ładunkowych i innych urządzeń kolejowych, przy czym odszkodowanie oblicza się według przepisu ust. 2 pkt 2.

Rozdział 4.

Kary umowne.

Art. 106. 1. Kolej jest obowiązana zapłacić karę umowną:

- 1) nadawcy:
- za niepodstawienie zamówionego rodzaju wagonu do załadowania według pięciodniowego planu (art. 36);
 - za niedotrzymanie terminów podstawienia wagonów do załadowania (art. 36),
 - za podstawienie wagonu w stanie zanieczyszczonym (art. 37);

- 2) odbiorcy:
- za zwłokę w przygotowaniu przesyłki do odbioru powyżej 4 godzin po upływie terminu przygotowania przesyłki do odbioru i zgłoszenia się odbiorcy (art. 48);

2. Za niepodstawienie wagonów do przewozu marszrutowego (art. 36) kolej obowiązana jest zapłacić dodatkową karę umowną oprócz kary umownej, przewidzianej w ust. 1 pkt 1 lit. a).

Art. 107. 1. Nadawca obowiązany jest zapłacić kolei karę umowną w razie:

- przetrzymania wagonu na stacji nadania (art. 33, 37, 39, 43) ponad czas przewidziany w przepisach do 4 godzin oraz dodatkową karę umowną w razie dalszego przetrzymania wagonu w czasie do 24 godzin i w czasie powyżej 24 godzin;
- obciążenia kolei obowiązkiem przechowywania przesyłek na stacji nadania (art. 33, 37, 39, 43) w ciągu jednego dnia oraz dodatkowe kary umowne w razie dalszego przechowywania w czasie do trzech dni i w czasie powyżej trzech dni;
- odwołania zamówionego wagonu przed podstawieniem lub po podstawieniu wagonu (art. 36);
- niewykorzystania wagonu do granic norm ładunkowych (art. 37);
- niezaładowania masy towarowej wyrażonej w tonach ustalonej w planie przewozowym (art. 37);
- niezaładowania masy towarowej ustalonej dla przewozu marszrutowego (art. 37), oprócz kary przewidzianej w pkt 5;
- nieoczyszczenia terenu, na którym odbywało się załadowanie (art. 37);
- zamieszczenia w dokumencie przewozowym wskazań i oświadczeń niezgodnych z rzeczywistością, nieści-

łych lub niezachowania ostrożności przewidzianych w przepisach (art. 39, 70);

- zwłoki w załatwieniu formalności wymaganych przez przepisy (art. 43);
- 10) naruszenia przepisów o zakazie nowego nadania (art. 50);
- 11) spowodowania zmiany stacji przeznaczenia przesyłki (art. 51).

2. Odbiorca jest obowiązany do zapłacenia kolei kar umownych:

- 1) należnych od nadawcy na podstawie ust. 1 pkt 4 i 8, lecz nie zapłaconych przez nadawcę jeżeli odbiorca opłacił należności wynikające z listu przewozowego;
- 2) w razie przetrzymania wagonu ponad czas przewidziany w przepisach lub obciążenia kolei obowiązkiem przechowania poszczególnych sztuk w drodze lub na stacji przeznaczenia według ust. 1 i 2 (art. 33, 39, 43, 48, 51, 52, 75, 80, 126);
- 3) w przypadkach przewidzianych w ust. 1 pkt 9, 10 i 11;
- 4) w razie nieoczyszczenia wagonu po wyładowaniu przesyłki i terenu, na którym odbyło się wyładowanie przesyłki (art. 48).

3. Podróżny jest obowiązany do zapłacenia kar umownych w przypadkach określonych w art. 92 i 93.

Art. 108. 1. Kary umowne przewidziane w art. 106 i 107 nie mogą być obniżane ani podwyższane w drodze umowy i podlegają zapłacie niezależnie od obowiązku uiszczenia różnicy kosztów przewozu, pokrycia wszelkich szkód wyrządzonych kolei oraz niezależnie od odpowiedzialności karnej.

2. Do kar umownych nie stosuje się przepisów prawa cywilnego o odszkodowaniu umownym.

Art. 109. 1. Kolej jest zwolniona od kar umownych przewidzianych w art. 106 ust. 1 pkt 1 lit. a) i b) i ust. 2 w przypadkach:

- 1) klęsk żywiołowych:
 - a) pożaru,
 - b) zamieci śnieżnej,
 - c) powodzi,
 oraz awarii, powodujących wstrzymanie pracy powyżej 24 godzin;
- 2) przewidzianych w art. 9 i 49 ust. 1 pkt 2;
- 3) niepodstawienia wagonów w ilości odpowiadającej liczbie wagonów przetrzymanych przez nadawcę pod wyładunkiem, o ile nadawca nie wykonał ustalonej dziennej normy wyładunku;
- 4) uzupełnienia przez kolej w ciągu miesiąca ilości nie podstawionych wagonów w poszczególnych dniach (art. 24 ust. 7).

2. Nadawca zwolniony jest od opłacania kar umownych przewidzianych w art. 107 ust. 1 pkt 5 i 6 w tych przypadkach, kiedy załadowanie towarów nie mogło być dokonane z następujących powodów:

- 1) wymienionych w ust. 1 pkt 1 i 2,
- 2) wymienionych w art. 24 ust. 7.

3. Minister Kolei za zgodą Prezesa Rady Ministrów może określić inne przypadki, w których nie pobiera się kar umownych z art. 106 i 107.

Art. 110. Wysokość kar umownych ustala Rada Ministrów, a Minister Kolei ogłasza o tym w wydawnictwie, przeznaczonym do ogłaszania taryf.

Art. 111. Minister Finansów ustali w porozumieniu z Ministrem Kolei zasady zarachowania, ewidencji i kontroli sum zapłaconych kolei z tytułu kar umownych.

Rozdział 5.

Zwroty, nadpłaty i niedobory z przewozu przesyłek towarowych, bagażowych i ekspresowych oraz z przewozu osób.

Art. 112. 1. Kolej obowiązana jest dokonać zwrotu opłaty za bilet w razie całkowitego lub częściowego niewykorzystania biletu z wyjątkiem przypadku określonego w art. 63 ust. 1 pkt 1.

2. Podróżny, który z braku miejsca w klasie, na którą wydano bilet, jechał w klasie niższej, ma prawo żądać za odcinek drogi, który przejechał w klasie niższej, zwrotu różnicy między ceną biletu klasy, za którą zapłacił, a ceną biletu klasy, którą jechał.

3. Jeżeli podróżny zaniechał podróży wskutek tego, że odbywaniu jej zgodnie z rozkładem jazdy stanęło na przeszkodzie odwołanie pociągu, przerwa w ruchu, brak miejsca w odpowiednim pociągu lub w odpowiedniej klasie, spóźnienie się pociągu, które spowodowało utratę połączenia — ma prawo żądać od kolei, zależnie od przypadku, zwrotu opłaty za bilet bądź różnicy między całą opłatą uiszczoną a należnością za dokonany przejazd.

4. Minister Kolei określa warunki, pod jakimi następuje zwrot opłaty w przypadkach przewidzianych w ust. 1—3.

Art. 113. Przepisy art. 112 stosuje się odpowiednio do zwrotów opłat za przewóz przesyłek, jeżeli wyciągnięto je, zanim zostały wysłane ze stacji nadania, lub jeżeli przesyłki wydano na stacji pośredniej.

Art. 114. 1. Jeżeli kolej zastosowała niewłaściwe taryfy lub jeżeli zaszły błędy w obliczeniu kosztów przewozu przesyłek, nadpłata albo niedobór podlegają wyrównaniu.

2. Jeżeli kolej stwierdzi nadpłatę przekraczającą 10 złotych za jeden bilet bądź inny dokument przewozowy, obowiązana jest z urzędu zawiadomić o tym osobę uprawnioną i zwrócić jej nadpłatę.

3. Do pokrycia niedoboru obowiązana jest osoba, która opłaciła należności wynikające z dokumentu przewozowego.

Rozdział 6.

Odsetki, zwrot odszkodowań.

Art. 115. 1. Sumy należne na podstawie przepisów art. 100—102, 104, ust. 1 pkt 1 i art. 114 podlegają oprocentowaniu w stosunku sześciu od sta.

2. W innych przypadkach mają zastosowanie odsetki ustawowe.

3. Kary umowne i sumy poniżej 20 zł nie podlegają oprocentowaniu.

4. Odsetki liczy się od dnia płatności roszczenia.

Art. 116. Niesłusznie otrzymane odszkodowanie należy zwrócić wraz z ustawowymi odsetkami zwłoki.

Rozdział 7.

Reklamacje, arbitraż, powództwa.

Art. 117. 1. Prawo dochodzenia roszczeń przeciwko kolei w postępowaniu arbitrażowym bądź sądowym z umów określonych w niniejszym dekreście lub przepisach wydanych w jego wykonaniu przysługuje dopiero po wyczerpaniu drogi reklamacji.

2. Reklamacja powinna być wniesiona przez osobę uprawnioną na piśmie z dołączeniem dokumentów przewozowych oraz innych dokumentów określonych przez Ministra Kolei.

Art. 118. 1. Prawo dochodzenia w postępowaniu arbitrażowym bądź sądowym roszczeń w zakresie określonym w art. 117 ust. 1 przysługuje kolei po uprzednim pisemnym wezwaniu do zapłaty, doręczonym za pokwitowaniem.

2. Przepis ust. 1 nie stosuje się do dochodzenia roszczeń kolei z umowy przewozu osób (art. 125).

Art. 119. Do załatwienia reklamacji właściwa jest przy roszczeniach:

- 1) o zwrot zapłaconej sumy — dykcja, w której okręgu pobrano tę sumę;
- 2) o wypłatę zaliczenia — dykcja, w której okręgu należało wypłacić zaliczenie;
- 3) o wyrównanie innych szkód z umowy przewozu — dykcja, w której okręgu przyjęto przesyłkę do przewozu bądź wydano ją odbiorcy;
- 4) z innych tytułów — dykcja, w której okręgu zaszło zdarzenie uzasadniające roszczenie.

Art. 120. 1. Do wnoszenia reklamacji są uprawnione osoby, które mają prawo skierowania sprawy na drogę postępowania arbitrażowego lub sądowego.

2. Minister Kolei za zgodą Prezesa Rady Ministrów może określić przypadki, w jakich dopuszczalne jest zgłaszanie reklamacji przez organizacje nadrzędne nad jednostkami gospodarki uspołecznionej.

Art. 121. Nie można dochodzić roszczeń, których wartość wynosi mniej niż 5 zł z jednego biletu lub dokumentu przewozowego.

Art. 122. 1. Kolej obowiązana jest rozpatrzyć reklamację i zawiadomić pisemnie reklamującego o sposobie załatwienia w ciągu trzech miesięcy od dnia otrzymania reklamacji.

2. Jeżeli w terminie wskazanym w ust. 1 reklamacja zostanie załatwiona choćby częściowo odmownie albo gdy nie udzielono odpowiedzi, osoba uprawniona może skierować sprawę na drogę postępowania arbitrażowego bądź sądowego.

Art. 123. Jeżeli osoba zobowiązana do zapłaty nie uiszcza kolei należności w ciągu trzech miesięcy od dnia pokwitowania odbioru wezwania do zapłaty lub odmówi zapłaty, kolej może skierować sprawę na drogę postępowania arbitrażowego bądź sądowego.

Art. 124. Minister Kolei określi warunki, jakim powinny odpowiadać reklamacje i wezwania do zapłaty, oraz szczegółowy tryb załatwiania reklamacji.

Art. 125. 1. Nie uiszczono należności kolei, powstałe w związku z przewozem osób, jak opłaty za przejazd, dopłaty, kary umowne i inne opłaty, podlegają ustaleniu przez dykcję z wyłączeniem drogi sądowej.

2. Nakaz płatniczy, wystawiony przez dyrekcję, stanowi tytuł egzekucyjny.

3. Należność objęta tytułem egzekucyjnym, zaopatrzoną przez dyrekcję klauzulą wykonalności, podlega przymusowemu ściągnięciu w trybie egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych.

Art. 126. 1. Jeżeli kolej spostrzeże lub przypuszcza albo jeżeli osoba uprawniona twierdzi, że przesyłka częściowo zaginęła albo została uszkodzona, kolej obowiązana jest niezwłocznie, o ile możliwości w obecności osoby uprawnionej, stwierdzić protokolarnie stan, a w razie potrzeby i wagę przesyłki, oraz jeżeli to jest możliwe — przyczynę oraz czas powstania szkody. Odpis tego protokołu powinien być wydany na żądanie osobie uprawnionej.

2. Do udziału w sporządzaniu protokołu w myśl ust. 1 wzywa się osobę uprawnioną. Jeżeli wezwanie tej osoby jest niemożliwe lub nie zgłosi się ona w wyznaczonym terminie, protokół należy sporządzić w obecności dwóch świadków, powołanych możliwie nie spośród pracowników kolei, a w razie potrzeby — z udziałem rzeczoznawcy, powołanego przez kolej.

3. Jeżeli czynności powyższe, podjęte na żądanie osoby uprawnionej, nie wykażą częściowego zaginięcia lub uszkodzenia przesyłki lub też potwierdzą tylko braki lub uszkodzenia uznane już przez kolej, to osoba, która żądała sporządzenia protokołu, ponosi koszty jego sporządzenia i inne koszty z tym związane, a także kary umowne w razie przetrzymania wagonu lub przechowania przesyłki.

Art. 127. 1. Z chwilą odebrania przesyłki gasną roszczenia do kolei z umowy przewozu, z wyjątkiem:

- 1) roszczeń z tytułu przekroczenia terminu dostawy, jeżeli zgłoszono je kolei w drodze reklamacji w terminie nieprzekraczalnym dwóch miesięcy od dnia zawiadomienia o nadejściu przesyłki;
- 2) roszczeń o odszkodowanie z powodu częściowego zaginięcia lub uszkodzenia:
 - a) jeżeli zaginięcie lub uszkodzenie zostało stwierdzone przed odbiorem przesyłki zgodnie z art. 126,
 - b) jeżeli z winy kolei zaniedbano stwierdzenia szkody, którego należało dokonać,
 - c) jeżeli przesyłkę wagonową ponownie nadano do przewozu w warunkach określonych w art. 95 ust. 2, a częściowe zaginięcie lub uszkodzenie stwierdzono przy wydaniu jej ostatniemu odbiorcy;
- 3) roszczeń o naprawienie szkód, nie dających się z zewnątrz zauważyć, które stwierdzono po odebraniu przesyłki, jeżeli:
 - a) z żądaniem stwierdzenia szkody zgodnie z art. 126 wystąpiono niezwłocznie po jej wykryciu, najpóźniej jednak w ciągu siedmiu dni po odebraniu przesyłki i
 - b) osoba uprawniona udowodni, iż szkoda powstała w czasie między przyjęciem przesyłki do przewozu a jej wydaniem;
- 4) roszczeń o zwrot zapłaconych sum lub z tytułu zaliczeń.

2. Nie można dochodzić roszczeń o zwrot opłat z tytułu niewykorzystania biletu, wycofania przesyłki oraz o zwrot nadwyżki powstałej przy likwidacji przesyłek po

upływie sześciu miesięcy od daty upływu ważności biletu lub od dnia wystawienia dokumentu przewozowego albo od daty likwidacji przesyłki.

Art. 128. 1. Roszczenia z umów określonych w niniejszym dekreście lub w przepisach wydanych w jego wykonaniu przedawniają się z upływem roku od dnia wymagalności.

2. Bieg przedawnienia rozpoczyna się w szczególności:

- 1) dla roszczeń o odszkodowanie w przypadku częściowego zaginięcia, uszkodzenia lub przekroczenia terminu dostawy — od dnia zawiadomienia o nadejściu przesyłki;
- 2) dla roszczeń o odszkodowanie w przypadku całkowitego zaginięcia — od trzydziestego dnia po upływie terminu dostawy;
- 3) dla roszczeń o zapłatę przewoźnego, opłat dodatkowych i innych kosztów lub kar umownych — od dnia przyjęcia przesyłki do przewozu, a w razie likwidacji — od dnia zakończenia likwidacji;
- 4) dla roszczeń o zwrot przewoźnego, opłat dodatkowych i innych kosztów lub kar umownych — od dnia zapłaty;
- 5) dla roszczeń o zapłatę lub zwrot sum stanowiących przedmiot rachunku przedpłaty — od dnia rozliczenia się z nadawcą z rachunku przedpłaty;
- 6) dla roszczeń z tytułu zaliczeń — od trzydziestego dnia po upływie terminu dostawy;
- 7) dla roszczeń o zapłatę lub zwrot, wynikających z innych tytułów — od dnia, w którym zaszło zdarzenie uzasadniające roszczenie.

3. Dnia wskazanego jako początek terminu przedawnienia nie wlicza się do tego terminu.

4. Bieg przedawnienia jak również bieg terminu przewidzianego do złożenia wniosku w postępowaniu arbitrażowym ulega zawieszeniu na okres postępowania reklamacyjnego.

Obowiązek udowodnienia początku i końca okresu zawieszenia przedawnienia ciąży na stronie, która się na to powołuje.

Dla ustalenia początku lub końca zawieszenia biegu przedawnienia miarodajna jest data doręczenia pisma, a w przypadku gdy pismo było wysłane pocztą — data nadania na pocztę.

Rozdział 8.

Przepisy końcowe.

Art. 129. Minister Kolei może wydawać:

- 1) przepisy wyjaśniające znaczenie określeń użytych w dekreście i przepisach wydanych na jego podstawie,
- 2) wytyczne w zakresie stosowania przepisów o przewozie przesyłek i osób kolejami,
- 3) przepisy porządkowe obowiązujące na kolei przy korzystaniu z jej usług według przepisów niniejszego dekretu.

Art. 130. Do umów przewozu koleją stosuje się przepisy ogólne prawa cywilnego, jeżeli niniejszy dekret nie stanowi inaczej.

Art. 131. Dekret nie narusza przepisów o komunikacji w służbie obrony Państwa.

Art. 132. Do czasu wydania przepisów przewidzianych w niniejszym dekrete stosuje się przepisy dotychczasowe, o ile nie są sprzeczne z niniejszym dekretem.

Art. 133. Wykonanie dekretu porucza się Ministrowi Kolei w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów,

Przewodniczącym Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i z zainteresowanymi ministrami.

Art. 134. Dekret wchodzi w życie z dniem 1 marca 1953 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *A. Zawadzki*

Sekretarz Rady Państwa: *M. Rybicki*